

ผลงานลดความเสี่ยงต่อผู้ป่วยหรือบุคลากร

1. ชื่อผลงาน/โครงการพัฒนา/นวัตกรรม: การป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์

2. คำสำคัญ: ตั้งครรภ์, เอกซเรย์, รังสี, ปลอดภัย, ป้องกัน

3. สรุปผลงานโดยย่อ:

การป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์มีความสำคัญและเป็นความท้าทายของกองรังสีกรรม รพ.ร.ร.6 ที่จะป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุการเอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสี ทีมงานได้ใช้เทคนิคการจำลองสถานการณ์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การระดมความคิด และการใช้ข้อมูลวิชาการ เพื่อหาแนวทางปฏิบัติในสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่มารับการตรวจวินิจฉัยทางรังสี เริ่มตั้งแต่การเขียนใบส่งปรึกษาทางรังสี การซักประวัติการตั้งครรภ์ในหญิงวัยเจริญพันธุ์ และการใช้อุปกรณ์ป้องกันรังสีให้แก่หญิงตั้งครรภ์ที่จำเป็นต้องได้รับการเอกซเรย์อย่างถูกวิธี เพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุดแก่ผู้รับบริการและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านรังสีภายหลังการดำเนินโครงการ ไม่พบอุบัติเหตุการเอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสี

4. หน่วยงานเจ้าของผลงาน (กอง ศูนย์ หรือกรมการ):

แผนกเอกซเรย์วินิจฉัย กรส.รพ.ร.ร.6

5. ชื่อ-นามสกุลของสมาชิกในทีม:

1. พ.อ.หญิง กมลกานต์ สุทธิวาทนฤพุมิ	หน.แผนกเอกซเรย์วินิจฉัย กรส.รพ.ร.ร.6
2. พ.อ.หญิง รศ.ศุภขจี แสงเรืองอ่อน	รอง หน.ภรศ.กศ.วพม.
3. พ.ต.หญิง ชมพูนุท แก้วเพียงเพ็ญ	นายทหารปฏิบัติการรังสี กรส.รพ.ร.ร.6
4. ร.ท.หญิง กฤตยา พุทธิรักษา	นายทหารปฏิบัติการรังสี กรส.รพ.ร.ร.6
5. ร.ท.หญิง กนกพร ทนทาน	นายทหารปฏิบัติการรังสี กรส.รพ.ร.ร.6
6. ร.ท.หญิง วงศ์ผกา ไจมาบุตร	นายทหารปฏิบัติการรังสี กรส.รพ.ร.ร.6

6. ปัญหาและสาเหตุโดยย่อ:

การตรวจวินิจฉัยทางรังสีในหญิงตั้งครรภ์ อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อทารกในครรภ์ ทั้งนี้ขึ้นกับอายุครรภ์ ตำแหน่งที่ได้รับรังสี และปริมาณรังสีที่ได้รับ โดยในช่วง 3 เดือนแรกของการตั้งครรภ์ทารกจะได้รับผลกระทบจากรังสีมากกว่าในช่วงท้ายของการตั้งครรภ์ แต่จะเกิดผลกระทบได้ เมื่อทารกในครรภ์ได้รับปริมาณรังสีที่สูงมาก โดยปกติทั่วไป การตรวจเอกซเรย์ในแต่ละครั้งจะได้รับปริมาณรังสีไม่เกินระดับที่ทำให้เกิดอันตรายต่อทารก โดยเฉพาะการเอกซเรย์ตำแหน่งที่ไกลจากบริเวณช่องท้องและอุ้งเชิงกราน แต่อย่างไรก็ตาม การซักประวัติและบันทึกการตั้งครรภ์ในหญิงวัยเจริญพันธุ์ก่อนการเอกซเรย์ในแบบปรึกษาทางรังสีการใช้อุปกรณ์ป้องกันรังสีให้แก่หญิงตั้งครรภ์ที่ต้องเข้ารับการเอกซเรย์อย่างถูกวิธี ยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความปลอดภัยสูงสุดแก่ผู้ป่วย ซึ่งยังพบว่า ปฏิบัติไม่ครบถ้วน ร้อยละ 100และเนื่องจาก ปีงบประมาณ 2565 เกิดอุบัติเหตุการเอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ทราบที่ตั้งครรภ์ จำนวน 2 ราย จึงได้จัดโครงการนี้ขึ้น เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุการเอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสีซ้ำ

7. เป้าหมาย/วัตถุประสงค์:

- เพื่อป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์ที่ต้องเข้ารับการตรวจทางรังสีวินิจฉัย โดยมีเป้าหมาย ดังนี้
1. เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุการเอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสีเป้าหมาย 0 ครั้ง
  2. เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากรังสี เป้าหมาย มากกว่าร้อยละ 90
  3. เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ สามารถใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากรังสีให้แก่หญิงตั้งครรภ์ได้ถูกต้อง เป้าหมาย ร้อยละ 100

8.กิจกรรมการพัฒนา:

- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การป้องกันอันตรายจากรังสี และแนวทางการตรวจทางรังสีวินิจฉัยในหญิงวัยเจริญพันธุ์และหญิงตั้งครรภ์” ให้แก่เจ้าหน้าที่เอกซเรย์
- ฝึกปฏิบัติ โดยจำลองสถานการณ์ต่างๆ เช่น กรณีหญิงวัยเจริญพันธุ์ และหญิงตั้งครรภ์ มารับการเอกซเรย์ เริ่มตั้งแต่การคัดกรองซักประวัติการตั้งครรภ์ และการลงนามยินยอมก่อนการเอกซเรย์ในกรณีหญิงตั้งครรภ์ การใช้อุปกรณ์ป้องกันรังสีให้แก่หญิงตั้งครรภ์ หรือกรณีทราบภายหลังจากการเอกซเรย์ว่าตั้งครรภ์ต้องดำเนินการอย่างไร
- แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหา ข้อเสนอแนะ และหาแนวทางร่วมกันเช่น เจ้าหน้าที่เคยถาม LMP ผู้รับบริการหญิง แล้วแสดงความไม่พึงพอใจ หากเกิดสถานการณ์เช่นนี้ เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติอย่างไร
- จัดทำแนวทางปฏิบัติในสตรีวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 12-50 ปี) ที่มารับการตรวจวินิจฉัยทางรังสี
- จัดทำเอกสารแสดงความยินยอมรับการตรวจวินิจฉัยทางรังสีบริเวณช่องท้องและอุ้งเชิงกรานในผู้ป่วยหญิงตั้งครรภ์
- ตรวจสอบ ป้ายแจ้งเตือน “ผู้ป่วยตั้งครรภ์ กรุณาแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ” บริเวณหน้าห้องเอกซเรย์ไม่ให้ชำรุดหรือหลุดหาย และอยู่ในบริเวณที่ผู้ป่วยสามารถมองเห็นได้
- สื่อสารแนวทางปฏิบัติ ให้เจ้าหน้าที่เอกซเรย์และผู้เกี่ยวข้อง ภายใน รพ.รร.6 รับทราบเพื่อนำไปปฏิบัติ
- ระยะเวลาในการดำเนินการ มิถุนายน – ตุลาคม 2565

9. การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์:

ผลลัพธ์การดำเนินงานภายหลังการพัฒนาโครงการ สรุปผล ดังนี้

1. ไม่พบอุบัติการณ์เอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสี
2. เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากรังสี ร้อยละ 93.33
3. เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ สามารถใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากรังสีให้แก่หญิงตั้งครรภ์ได้ถูกต้อง ร้อยละ 100

10.บทเรียนที่ได้รับ:

- การสร้างความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์ ให้แก่เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ ทีมสหสาขา ผู้ป่วย และครอบครัว เป็นสิ่งที่ท้าทาย ซึ่งทีมงานได้ใช้เทคนิคจำลองสถานการณ์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการสอนแนะ เพื่อบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยหญิงตั้งครรภ์ในหน่วยงานให้ทีมงานช่วยกันระดมความคิด เพื่อหาแนวทางการแก้ไขและป้องกันการเกิดอุบัติการณ์ซ้ำ ส่งผลให้ไม่เกิดอุบัติการณ์เอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสี
- การป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์ จะต้องมีการประชุมปรึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม และมีต้นแบบที่ดี เพื่อให้มีการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติในสตรีวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 12 - 50 ปี) ที่มารับการตรวจวินิจฉัยทางรังสีอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือของทีมงานสหสาขา
- เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ และผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดี เพื่อให้หญิงวัยเจริญพันธุ์ และหญิงตั้งครรภ์ ไม่เกิดความรู้สึกสูญเสียความเป็นส่วนตัว และไม่พึงพอใจต่อการตอบคำถามเรื่องการตั้งครรภ์

11.การติดต่อกับทีมงาน:

ร.ท.หญิง กฤตยา พุทธิรักษา

แผนกเอกซเรย์วินิจฉัย กองรังสีกรรม รพ.พระมงกุฎเกล้า

315 ถ.ราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กทม. 10400

โทรศัพท์ 086-3800175 E-mail address: krittaya.rt48.005@gmail.com